

Tas Latweeschu lauschu draugs.

1835. 5. Septbr.

36ta lappa.

Zaunas sinnaas.

No Zehfeh'm. Dauds weetahm tyr apfahrt, kà drihs pa wissu Widsem-mi, aiswinnâ neddelâ grißki nosalle, bet kristigi semmes kohpeji arri schinnis behdâs apmeerinajahs, dohmadami: ar Deewu ne warr kantees. — Ja nu laikam grißki paschi wairs ne kam ne derrehs; warr buht, ka salmi jeb grißkaji wehl par sillamahm sahleh'm buhs derrigi, kad ar winneem pehz tahm mahzibahm darra, ko mums ne senn güd's semmturris dewe, fazzidams: "Dirms grißku sehkla pawissam paleet faufa un zeeta, israuj' grißkus un noleez' tohs semmê, lai guß faulê, kamehr sehkla labbi buhs iskaltusi, un tad wiinna weegli schkirsees, kad iskuls. Kad nu grißkaji tuffschi, tad faleez' winnus kaudsês, usleij' uhdeni, lai ruhgst, kamehr sahês isjukt un rahdisees tihri silli. Schohs sil-lus salmus faleez' pa plahzeneem un kalte winnus woi filta istabâ woi faulê. Un kad tu us preekchu schohs plahzenus uhdent wahrisi, tad neween uhdens pats paliks smukki sils, bet arri katrs lakkats un katra drehbe, ko tikween labbi buhs eemehrzis. Un schi pehrwe tik pastahwiga irr, ka arri tad ne noplukh, kad tu tahs brihnum' stipras sahles leetu wirfû, ko sauz ettika-skahbumu un sehwe-lakahbumu, un kurras apteekeri taisa. Tik no salpetera-skahbuma tew tahdas drehbes labbi buhs fargah't."

No Kaukasus kalneem, dsittâ Kreewu semmê. Dauds lauschu no Wahzsemmes, ar sawu dsinteni wairs ihsti meerâ ne buhdami un dohmadami, ka zitta semme bes sweedreem gattawa maife no debbesim kristolht, aisgabie preeksch kahdeem gaddeem ar seewahm un behrneem us to siltu Kreewu-semmi. Schê nu lautini dohmaja to Paradihs'i wirs semmes atrast, bet kohci peewihlahs; jo wiinni arri tê tâpatt, kà wissur, atradde ehrlschkus un dadschus, sweedrus un behdas, darbu un flimmibas; un to gan ikkars, kas sawu tehwu semmi nizzina, arri warr nemt pee firds; jo bihbelê stahw rakstih's: "paleez' eelsch semmes un usturrees ar peetizzibu" (Dahw. ds. gr. 37, 3.), un arri tee zilweki, kas wehl taggad us to tahlu, plaschu semmi, ko Ameriku sauz, no Entenderu un Wahz' semmes aiseet, labbaki darritu, kad tee scheem wahrdeem paklausitu. — Ka tee lautini arri Kreewu-semmê Paradihs'i scheid wirs semmes ne atrastu, to gan il-weens teem buhtu warrejis papreeksh fazzih't. Bet kam patihk, to zellu us ihstenu Paradihs'i staigah't, tas lai pee Jesus greeeschahs; jo tad ir wirs semmes

atrohd dšhwibu un pilnu laimi un ne waijaga tahli mefleht. — Kreewu Keisers scheem lautineem dewe semmes un tihrunu deesgan, bet tee dšhwoja paganu starpâ, un teem ne bija neds mahzitaji, neds basnizas, un retti fur kahdu ffohlu atradde. Tas nu gan bija tas grehtakajs truhkums; jo kad arri wiffu neddelu grehti buhtu ja-strahda, kad fwehtdeenâ Deewa nammâ ar kaimineem warr sanahft, winnu teift un flaweht, tad tas firdi brihnifchli eepreezina un tâ stiprina, ka behdas un grehtibas ar palaufchanu us mihta tehwa prahtu kluffam un ar pazeeſchanu panefs. Bet arri ſchê Deews mihtligi pahr teem nabbageem gahdaja, jo tizzibas beedri Wahzſemmê winneem ſubrtija mahzitajus, kas winnus behdu laikâ eepreezinatu un arri teem tur apfahet dšhwodameem Tattareem tahs dšhwibas zellu eerahditu. Scheem Tattareem irr Muhmedahneru jeb Turku tizziba: wiini gan tizz weenam Deewam, tomehr ne Jeſum Kristum; bet wiinna weetâ weenam wiſtneekam, wahrâ Muhmed, ko par wiſſaugſtaku praweeti turr. — Woi nu teem Wahz' lautineem tur Kreewu-semmê wiſs bija, kas truhfte? Ak nè! gauſchas flimmibas, neaugligi gaddi un neganti fiſſeni teem dauds behdas darrija, bet wehl grehtakas behdas teem nahze zaur zilwekeem. — Ne tahſ no winneem tannis Kaukaſus kalnds dšhwo lohti niſna tauta: tee Tſcherkeſſi; ſchee daudſeis ſawus nahburgus aplaupa, winneem lohpus un zittas mantas no-nemdami. Tahs nu gan tik irr mantas, ko, kautgan ar aſſarahm, tomehr warr peezeest; bet kad wezakeem behrns, kad brahtam mahſa, mahſai brahtis tohp noſagts, kurſch zilweks tahs ſahpes warr iſteift! Un to tee Tſcherkeſſi no nau-das ſahribas darra: wedd nabbadſinus tahli nohſt us Perſeru ſemmi, tur tohs pahrdohd par wehrgeem, tâ ka tee tohs ſawejus muhſcham wairs ne dabbu redſeht, bet grehtâ kalpoſchanâ un aſſarâs ſawas deenas nobeids. Daſchi arri pee Turku tizzibas tohp peefpeesti, jo wiſſi naw tik ſtipri, ſahrdinaſchanai pretti ſtahweht, kâ zittahet Jahſeps, kad tas us grehkeem tappe ſahrdinahts. — Tas mahzitajs, kurram wahrds: Lang, mums irr ſtahſtijis, ka neganti Tſcherkeſſi ſeptin puiſchus no wiinna Wahz' draudſes, ko ſauz: Karaſs, eſſoht aiswedduſchi, ko tik pehz ilgahm puhlehm beidsiht par leelu naudu atpirke wakkâ un kas lai-migi pahrnahze mahjâs. — Taggad ſchis pats mahzitajs mums arfal irr rakſtijis pahr jaunu tahdu laupifchanu, kas tanni draudſe irr notikkufi, ko Madſchar ſauz un fur zits mahzitajs irr, kurram wahrds: Rônig. Schee irr tee ſahſti, ko rakſtija.

Tanni 24tâ Oktober pehz puſſdeenas ap pulkſten' 3, kad patlabban Wahz' behrni bija ſfohlâ, us reis atſkannija ta breeſniga ſinna: Tſcherkeſſi eſſoht eelauſufchees ſahdſchâ. Mahzitajs Rônig, kas arri ſfohlâ bija, behrneem tahs kriſti-gas mahribas fluddinadams, ſteidſchs ar ſfohlmeiſteri un behrneem pa durwim ahâ, gribbedami iſbehgt, bet tik ahâ iſnahkuſchi, atradde nammu no wairak kâ 35 laupitajeem apſtahtu, kas kâ wilki us ſawu laupijumu gluhnija. — Mahzi-tajs, redſedams, ka wairs ne warreja iſbehgt, ſubrtija behrnus atpakkat ſfohlas nammâ, iſſitte lohgu, pa kurren pats iſſahpe ahâ un arri ta ſeewa, kas to ſin-nu bija neſſuſi; un nu wiini tohs nabbagus iſbaiditus behrnus, weenu pakkat ohtru, pa lohgu ſneedſe ahâ un ſawedde tai nammâ, kas tur blaſſam un mah-

zitajam peederreja. Bet par nelaimi laupitaji to redseja. Mahzitajs gribbeja tãpatt tohs behrnus, kã tahs seewas, kas arri tẽ glahbschanu mekleja, nu us behnineem paslehpt un pats steidsehs atkal us skohlas nammu, wehl kahdus tur palikkufchus behrnus glahbt; bet tik kã no durwim isnahjis, winsch kahdas 10 plintes redseja, kas wiffas us winna kruhtim bija greeftas; bet zittas ne gahje wakkã un weena winnam tik to labbu rohku fashahwe. Kã no Deewa engeleem waddihts, winsch tomehr flepkaweem gahje garram, zitta namma eefschã, fo kahdi eedsihwotaji ar plintehm rohka fargaja. Zẽ arri tee atikkufchi behrni bija atbehgufchi. Za seewa, kas tohs behrnus pa lohgu bija isdewufi, wehl skohlas nammã bija palikkufi. Weens no flepkaweem, winnu eeraudsidams, plinti pehz winnas ischahwe; bet ais krahfni pakrisdama, winna glahbehs; no turrenes eelihde krahfni, fur palikke labbi paslehpta un fur arri neweens winnu ne mekleja. Nu flepkawi eesitte mahzitaja nammã lohgu un, eelausufchees schinni meera weetã, laupija neween ta fãfista ganna mantas, bet arri tahs, kas tam ganna mam pulzinam peederreja, kas schẽ glahbschanu bija meklejufchi. — Ar scho sawu laupijumu no behrneem un zittahm mantahm tee mettahs kahdã pakalnã, ne tahk no fahdschas, un gribbeja nu arri zittãs eelãs eelaustees un laupiht. Weena seewa, ar sithdamu behrnu us rohkahm, gribbeja tapehz, ka wihrs ne bija mahjãs, pee kaimineem glahbtees, bet tikke fanemta un laupitaji to behrninu mette noht. Sanehme arri zittu mahiti ar diweem behrneem, bet schi ar affarahm un luhgfschanahm scho negantu zilweku firdis tã sinnaja lohziht, ka laide winnu wakkã. Trescha seewa, kas tai pirmai bija mahfa un flepkaweem jau rohka, redsedama, ka tee us winnas ne luhfoja, aisbehdse un, ais fkursteni flehp-damees, isglahbehs. Winnas mahfa gan arri gribbeja behgt, bet tappe panahfta un atpakkat westa. Weens no teem wihreem, kas mahjãs bija, no tahm bailehm drufzin atspirdsees, schahwe pehz teem eenaidneekem, kas no jauna taunis eelãs gribbeja eelaustees, un weens arri dikti tappe fashauts. Zits no pakalna to redsedams, gribbeja sawa beedra deht atreebtees un plinti jau bija pazehlis, kad patlabban weens no fahdschas wihreem winnam lohdi zaur galwu schahwe. Nu flepkaweem usnahze bailes, un tohs nabbagus, raudadamus behrnus un seewas sirgeem zehlfufchi muggurã, winni lehnam dewahs prohjam. Bet pirms winni Madfchar-zeemã bija nahkufchi, noschahwe wehl zittu wihru. Kahda Turku wirfneeka dehts ar zirri pee wahgeem strahdadams, redseja, ka tee diwas no winna mahfahm sanehme, un zirte ar zirri pehz weena no teem laupitajeem, bet pats no teem ar sohbeneem tã tikke eewainohts, ka gan mas warr zerreht, ka pee dsihwibas paliks. Schahwe semmẽ arri zittu Turku wihru, no Kislar-pilssehtas nahkdamu. Turku puiseni, kas Wahz' skohlã gahje, winni arri lihds ar teem 11 Wahz' behrneem sanehme, tãpatt arri to Kalniukku meiteni, kas bija nahkufi sawu flimmu brãhli apmekleht, kas mahzitaja nammã gulleja un arri tik tohti bija fakauts, ka treschã-deenã nomirre. — Wehl tee sawã zekkã fastappe ar to nabbagu wezzu wihru Luzzowu, kas no lauka jahje us mahjahm. Tam winni pawehleja, no sirga kahpt semmẽ un sawu kaschoku nowilft. Bet to winni

atrabde pahrwezzu, nomette sammê un wiannam atkal pawehleja, lai pats uszêk. Zik fa wezzajs palohzjijahs, gribbedams to darriht, zirte weens pehz winna galwas; bet par laimi sohbens garx matteem noslihdeja us faklu, tà, fa winsch, kautgan gauschi eewainohes, tomehr dsihws palikke. Nu Nefkawi wiannu atstahje pussmirufchu pee semmes eefsch affinim gullelamu, un dewahs prohjam. — Zahlaki tee fatikke ar diweem Kreemu kohpmanneem, kurreu weenu tee arri lihds nahwei eewainoja; nonehme abbeem sirgus un wissu, kas tik winneem schitte geldigs buht. Wezzam sirgam isgreese galkas gabbalu no fakla, gribbedami no ta us zêku maltiti pataisih. Wissu scho negantibu nabbageem behrneem bija skatitit. Dawissam Escherkeffi schoreis irr laupijufchi 5 Wahz' puischus, 6 Wahz' meitenes, to Turku puissi, Turku wirsneeka abbas meitas un to Kalmuffu meiteni. — Uk tawas breefmas! Nabbagi wezzaki dohmaja, behrni warroht bes bailehm buht appakfch skohlmeistera un mahzitaja mihligas usluhkoschanas, wakkara wiannus weltri gaidija mahjâs, kamehr to breefmas sinu dabbuja, behrni Escherkeffeen effoht rohka. Uk, un tee nabbagi behrni! Tur, kur tee tahs muhschigas dsihwibas wahrdu dsirdeja, wiini palikke tahdeem laudin par laupijumu, kurreu rohkas irr gattawas, affinis isleet, un kurreu kahjas meera zêku ne pasihst. — Mihlajis lassitajs, — ar scheem wahrdeem mahzitajs Lang scho sawu stahstu pabeids — es ne spehju tew tahs sirds sahpes isteikt, kas manni aisgrahbe, kad eegahju sawa ammata-brahla mahjâs, gribbedams tur to nabbagu fassitu gannu un wianna atlikkufchu gannamu pulku apmekleht un schinnis gruhtâs behdâs ar Deewa wahrdeem eedrohshinacht un eepreezinacht. Sawu mihtu brahli Rôinig mehs nehman lihds us Karafs, tur wianna wahrtis dseedinacht un, paldees Deewam: wianna eewainota rohka ar Deewa palihgu gan taps weffela. Skohlmeisteris wezzu Luzzowu prahitigi un mihligi kohpe un mehs wiannam geldigas sahles dewam un zerejam, fa arri winsch pee dsihwibas paliks, kautgan galwu wairs nekad taifui ne warrehs pazelt, jo abbas fakla dsihwes irr puschu zirstas. — Redseet, mihti brahli; tà tas Kungs to lizzis notikt! un mehs appakfch wianna warrenahm rohkahm pasemmojamees un pazeetigi gaidam, kamehr winsch, kas muhs tik dsikli pihschlôs nolohzija, muhs sawâ laikâ atkal us sawas fwehtibas kalnu paangstinahs.“

D. St — m.

13tas mihklas usminna: Tabaks.

Lihds 3. Septbr. pee Nihges irr atnahkufchi 680 kuggi un aisbraukufchi 649.

Muhsu lassitaji gan no few pascheem daudsreis buhs nomannijufchi, kur kahbâ lappâ drikketajs effoht missejees; tapehz mums arri retti waisadseja, to slubdinacht. Bet schoreis ne warram wis atrautees doht sinnacht, fa tanni 34tâ lappâ pa to 135tu lappu-pussi, tai 10tâ un 18tâ rindê effoht missejees, tur to wahrdu: rohwa lizzis, kur waisadseja buht: rohwa.

Drihw drikkelst. No juhrmallas=gubernementu augstas waldischanas puffed:

Dr. C. C. Napierky.